

"Ettei kukaan tietämättään lankeaisi"

24.2.2016 • BLOGI • Harri Hirvi

Sijoitustuotteita ei saa markkinoida antamalla totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja eikä asiakkaan kanssa tehtävässä sopimuksessa saa käyttää hyvän tavan vastaista tai asiakkaan kannalta kohtuutonta ehtoa.

Tässä kirjoituksessa keskityn rikollisiin, jotka tietoisesti rikkovat asiakkaansuojasäännöksiä ja muita alan toimilupa- ja palvelujen tarjontaa koskevia sääntöjä.

Tieto parantaa yleisön kykyä itsenäisesti havaita ja välttää vaara. Kertomukset sijoitusmaailman pimeästä puolesta herättävät myös julkista kiinnostusta ja keskustelua, joka osaltaan auttaa kansalaisia välttämään vaaraa.

Kysyntä kohtaa pimeän tarjonnan

Joillain yksityishenkilöillä näyttäisi olevan ylimääräistä rahaa, tilirahaa, joka etsii tuottavia sijoituskohteita myös perinteisen sijoituspalvelutarjonnan ulkopuolelta. Runsaasti on myös niitä toimijoita, jotka sijoitustoiminnan kaapuun verhottuina himoitsevat näitä varoja ja lupaavat huomattavia tuottoja.

Finanssivalvonnan ja muiden valvojien ylläpitämille varoituslistoille joutuneiden yhtiöiden määrä lisääntyy vuosittain. Kuinka moni noista toimijoista on kokonaan uusi ja kuinka moni on vain vaihtanut nimeään? Sitä ei tiedä kukaan. Pimeä toiminta on tällä erää suurimmaksi osaksi kansainvälisten toimijoiden pelikenttää.

Kuinkas se kaikki tapahtuikaan?

Keskeinen sijoitustuote, jolla huijauksia usein tehdään, on perinteinen osake, josta jokainen osaa ainakin perustiedot. Jos taas kysytään tarkemmin tämän osakkeen ominaisuuksista ja kauppapaikoista, niin kadunmiesten vastaus ten laatu heikkenee nopeasti. Tietämättömyys avaa pelikentän huijareille, jotka nopeasti täyttävät tietovajeen omaehtoisella ja virheellisellä viestinnällä. Finanssivalvonta puolestaan pyrkii omalla valistustoiminnallaan pelikenttää kaventamaan.

Huijareiden toimintatavat ovat moninaiset, mutta seuraava toimintakaava näyttää olevan yleisin:

Henkilö saa englanninkielisen puhelinsoiton kaukomailta. Sujuvakielinen henkilö tarjoaa mahdollisuutta sijoittaa hyvällä tuotto-odotuksella johonkin kansainvälisesti tunnettuun yhtiöön. Lisäksi henkilölle kerrotaan ajankohtainen, sijoituskohteeseen liittyvä uskottava peitetarina (yritysjärjestely, listautuminen, tuotekehittely), joka ylläpitää kuulijan kiinnostusta. Sijoittamisen riskeistä tai muista asioista ei juurikaan kerrota. Soittajan nopeatempoinen, ammattisanastoa vilisevä puhetyyli ei yleensä anna heikosti kieltä ja sijoitustoimintaa tuntevalle kuuntelijalle mahdollisuutta tasapuoliseen keskusteluun tai edes kysymysten esittämiseen. Sijoituspäätös, sopimuksen allekirjoittaminen ja varojen lähettäminen tulisi tehdä nopeasti, jotta ”oivallinen sijoitustilanne” ei menisi ohi. Henkilölle kokonaistilanteen hahmottamista vaikeuttaa osaltaan myös se, että yleensä sijoituksen osatekijät kuten soittajan kotimaa, osakkeiden säilytysmaa ja lähetettävien varojen kohdemaat ovat kukin eri maissa.

Sijoitustoimiensa jälkeen huijattu uskoo omistavansa esitetyn määrän osakkeita. Lisäksi huijari ensimmäisen ”sijoituksen” jälkeen yleensä jatkaa yhteydenpitoa huijattuun esitellen tälle painostavaan sävyyn erilaisia uusia sijoituskohteita tai aikaisempien sijoitusten uudelleenjärjestelyjä. Monet ovat maksaneet vuosikausia erilaisia maksuja siinä uskossa, että heidän sijoitusvarallisuutensa kasvaa. Usein edes vuotuisten osinkojen tai muiden myyntitulojen kotiuttamisen estyminenkin erilaisin tekaistuin perusteluin, ei saa uhria epäilemään järjestelyjen asianmukaisuutta.

Usko ja luottamus siihen, että hänen sijoitusvaransa tuottavat ja ovat turvassa, on huijauksen onnistumisen edellytys. Kun yhteys huijariin sitten yllättäen katkeaa huijatun varojen loppuessa, saattaa lähetettyjen varojen yhteissumma olla niin suuri, ettei huijatun psyyke tahdo sitä kestää. Huijarin henkinen valta huijattuun on ollut vahva. Huijattu on ikään kuin luovuttanut osan itsemääräämisoikeudestaan huijarille, ja tätä valtaa hän ei ole osannut ottaa takaisin.

Voimme vain ihmetellä, miten niin monet varoistaan yleensä tarkat henkilöt lähtevät huijarin mukaan vain pelkän puhelinsoiton perusteella. Kertomusten perusteella huijatun usko, luottamus ja ahneus yhdistettynä sopimus pohjaiseen sitoutumiseen, lienevät keskeisimpiä taustatekijöitä. Kun kaikki tämä

myöhemmin romahtaa, niin sitä itsensä ruoskimisen määrää voi vain kuvitella. Siinä menivät omat, yhteiset ja kenties jopa ystävien rahat oman hölmöilyn vuoksi.

Huijatun jälkitunnelmia

Usein käy niin, että asiallinen tieto ja varoitukset saavuttavat tietoisuuden vasta siinä vaiheessa, kun vahinko on jo tapahtunut. Tällöin huijattu kokee olevansa täysin yksin, kun lähipiirille ei uskalla kertoa eikä mikään taho lupaa tilanteeseen välitöntä helpotusta. Tässä akuutissa vaiheessa keskustelu valvontaviranomaisen asiantuntijan kanssa on usein luonteeltaan ”henkistä diakoniakeskustelua”, mutta se tuntuu lievittävän tuskaa, koska tapahtunutta käydään läpi soittajan ehdoilla. Huijattua lohduttaa usein toteamus, että kohtuullinen raja siinä itsensä ruoskimisellakin tulisi olla ja että katse tulisi nyt kohdistaa tulevaisuuteen. Jälkiviisastelu ei auta.

Valitettava tosiasia on, että keinot varojen takaisinsaamiseksi ja huijareiden vastuuseen saattamiseksi ovat hyvin rajalliset. Finanssivalvonta julkaisee huijariyrityksen nimen varoituslistallaan, mutta muuten asian selvittämien kuuluu poliisille.

Uuden huijauksen vaara!

Huijarit tietävät varsin hyvin missä tunnelmissa huijatut ovat, kun totuus varojen kohtalosta on varmistunut. Tämä ei kuitenkaan estä yrittämästä myöhemmin uudelleen, jos heille jäi uhrista varakas mielikuva.

Huijari itse uuden yhtiön kautta tai uusi huijari ostettuja asiakastietoja hyödyntämällä voi lähestyä jo kerran huijattuja uusien suunnitelmien kanssa. Esimerkiksi kansainvälisen lakifirman edustajana esiintymällä huijari voi esittää huijatulle, että lakifirma on saanut muun tapauksen yhteydessä tietoonsa huijattujen nimiä ja pyytää tätä nyt mukaan nostaakseen kansainvälisen joukkokanteen huijaria vastaan.

Toisaalta voidaan esiintyä tilintarkastusyhteisönä, joka haluaisi asiakkaansa sijoitusvoittojen vastapainoksi hyödyntää vähennyksenä huijatun sijoitustappioita. Tästä koplauksesta huijattu voisi saada tuntuvaan korvauksen. Tarjouksilla ei kuitenkaan ole mitään todellisuuspohjaa. Yhteistä näille jälkijärjestelyille on vain se, että uhrin tulisi vielä kerran maksaa ennakoon tietty prosentti kadotetuista varoista ja lisäksi muita maksuja.

Jos huijattu on jossain huijausprosessin vaiheessa luovuttanut itsestään passin tai muiden henkilöllisyysasiakirjojen sisältämiä tietoja, hänellä on kaiken kukkuraksi riski joutua myös esim. identiteettivarkauden kohteeksi.

Kirjoittaja

Harri Hirvi, lakimies on pitkään työskennellyt huijausten estämisen puolesta.

Harri.Hirvi(at)finanssivalvonta.fi